

The background is a solid blue color with several wavy, horizontal lines in a lighter shade of blue at the top, creating a sense of movement or a horizon line.

Bank sisteminin strukturu

Bank sistemi

Bank sistemi – pul vəsaitlərinin toplanması və ssuda kapitalına çevrilməsini təmin edir.

Bank sistemi

Bank sistemi kredit-maliyyə institutlarının 3 növünü özündə birləşdirir:

- Mərkəzi bank
- Kommersiya bankları
- İxtisaslaşmış kredit-maliyyə idarələri

Bank sistemi

Azərbaycan Respublikasında banklar və bank olmayan kredit təşkilatları bank fəaliyyətini Mərkəzi Bankın verdiyi xüsusi lisenziya əsasında həyata keçirə bilər.

Mərkəzi Bank

Mərkəzi bank –

- Kredit pulların emissiyasının monopol hüququna malikdir
- Digər kredit idarələrinin kassa ehtiyatlarını qoruyur, fəaliyyətlərinə nəzarət edir
- Kommersiya banklarına kredit verir
- Dövlətin hesablaşmalarını yerinə yetirir

Mərkəzi Bank

Mərkəzi Bankın qarşısında milli valyutanın alıcılıq qabiliyyəti və kursunun dəyişilməzliyi, ödəmə sisteminin səmərəliliyi və etibarlılığı kimi bir sıra tapşırıqlar durur.

Mərkəzi Bankın funksiyaları

Mərkəzi Bankın əsas funksiyaları:

1. Banknotların monopolist emissiyası
2. Pul kredit nəzarəti
3. Xarici iqtisadi əlaqələr
4. Bankların bankı
5. Dövlətin bankı

Banknotların monopolist emissiyası

Mərkəzi Bank milli əskinazların emissiyasından əldə olunan və “emissiya gəliri” adlanan gəliri dövlət büdcəsinə ödəyir.

Pul kredit nəzarəti

Dövlətin pul kredit nəzarəti o zaman uğurlu sayılır ki, dövlət Mərkəzi bank vasitəsilə kommersiya banklarının əməliyyatlarının həcminə və xarakterinə təsir edə bilsin (bu təsir Mərkəzi Bankın təyin etdiyi ehtiyat fondunun faiz dərəcəsindən asılı olur).

Pul kredit nəzarəti

Mərkəzi Bank pul-kredit siyasətini aşağıdakı alətlər vasitəsilə həyata keçirir:

- Kommersiya banklarına verilən kreditlərin faiz dərəcələrini dəyişməklə
- Bankların ehtiyat fondunun faiz dərəcəsini dəyişməklə
- Açıq bazar əməliyyatları vasitəsilə
- Valyuta intervensiyası ilə

Pul kredit nəzarəti

Ölkədəki iqtisadi vəziyyətdən asılı olaraq Mərkəzi Bank –

- “ucuz pullar”
- “bahalı pullar” siyasətini həyata keçirir.

Pul kredit nəzarəti

“Ucuz pullar” siyasəti –

- İqtisadi böhran və yüksək işsizlik səviyyəsi olan dövr üçün xarakterikdir
- Əsas məqsəd krediti daha ucuz və əlçatan etməkdir

Pul kredit nəzarəti

“Ucuz pullar” siyasətini həyata keçirmək üçün Mərkəzi Bankın atdığı addımlar:

- Kreditlər üzrə faiz dərəcələri aşağı salınır
- Bazardakı qiymətli kağızları almaqla kommersiya banklarının ehtiyatları artırılır
- Məcburi ehtiyat norması azaldılaraq bank multiplikatorunun artmasına təkan verilir

Pul kredit nəzarəti

“Bahalı pullar” siyasətinin məqsədi –

- Pul təklifini məhdudlaşdırmaq
- Ümumi xərclərin və inflyasiyanın qarşısını almaq

Pul kredit nəzarəti

“Bahalı pullar” siyasətini həyata keçirmək üçün Mərkəzi Bankın atdığı addımlar:

- Kredit üzrə faiz dərəcələri artırılır
- Açıq bazarda qiymətli kağızları satır
- Məcburi ehtiyat norması artırılır

Xarici iqtisadi əlaqələr

Mərkəzi Bank –

- milli valyutanın kursunu müəyyən edir və idarə edir
- rəsmi qızıl ehtiyatlarının idarə edilməsi ilə bağlı əməliyyatlar həyata keçirir
- Tədiyyə balansını tənzimləyir
- digər dövlətlərin Mərkəzi Bankları ilə əməkdaşlıq edir və s.

Bankların bankı

- Kommersiya banklarından fərqli olaraq Mərkəzi bank birbaşa olaraq əhali və müştərilərlə iş qurmur
- Onun əsas müştəriləri kommersiya banklarıdır.

Bankların bankı

- Kommersiya bankları iqtisadiyyat və Mərkəzi Bank arasında vasitəçi rolunu oynayır
- Mərkəzi Bank kommersiya banklarının sərbəst pul kütləsini özündə saxlayır, onlara kredit dəstəyi göstərir
- “Banklar bankı” olmaqla Mərkəzi Bank ölkənin ödəmə sistemini tənzimləyir.

Bankların bankı

Mərkəzi Bankın əsas nəzarət istiqamətləri aşağıdakılardır:

- Fəaliyyət üçün lisenziya verilməsi
- Müxtəlif növ əməliyyatların aparılmasına icazə verilməsi
- Maliyyə hesabatının yoxlanılması və analizi
- İqtisadi normativlər sisteminin qoyulması və onlara nəzarət

Dövlətin bankı

- Mərkəzi Bank dövlətin kreditoru, kassiri, maliyyə məsləhətçisi kimi çıxış edir
- Dövlətin vergilər və borclar götürməklə əldə etdiyi gəlirlər Maliyyə Nazirliyinin Mərkəzi Bankdakı hesabına yatırılır və bütün dövlət xərcləri bu hesabdən ödənilir.

Mərkəzi Bankın əməliyyatları

Mərkəzi Bank öz funksiyalarını aktiv və passiv əməliyyatları hesabına həyata keçirir.

Mərkəzi Bankın əməliyyatları

Passiv əməliyyatlar bank resurslarının yaradılmasına yönəldilmiş əməliyyatlardır. Onlara aşağıdakılar aiddir:

- Banknotların emissiyası
- Depozitlər
- Alınmış kredit və borclara görə öhdəliklər
- Kapital və ehtiyatlar

Mərkəzi Bankın əməliyyatları

Mərkəzi Bankın passivlərinin böyük hissəsini
kommersiya bankları və dövlətin depozitləri təşkil edir.

Mərkəzi Bankın əməliyyatları

Aktiv əməliyyatlar – bank ehtiyatlarının yerləşdirilməsinə yönəldilmiş əməliyyatlardır.

- Xarici valyuta və qızıl
- Ssudalar
- Qiymətli kağızların alınması

Kommersiya banklari

Kommersiya bankları

Kommersiya bankları –

- Universal xarakter daşıyır
- Kredit və fond əməliyyatları yerinə yetirir
- Milli təsərrüfat miqyasında hesablaşmalar aparır

Kommersiya bankları

Kommersiya banklarını bir neçə xüsusiyyətlərinə görə təsnifləşdirilə bilər:

- Mülkiyyət formasına görə
- İqtisadi fəaliyyət istiqamətinə görə
- Təsərrüfat xüsusiyyətinə görə (sənaye, kənd təsərrüfatı)

Mülkiyyət forması

Mülkiyyət formasına görə kommersiya bankları bölünür:

- Səhmdar banklar – mülkiyyət səhmlərin satışı hesabına formalaşır
- Qarışıq mülkiyyət tipli banklar – dövlət mülkiyyətində olmaqla səhmdar bank
- Xarici kapital iştirakı ilə qurulmuş banklar

İqtisadi fəaliyyət istiqaməti

İqtisadi fəaliyyət istiqaməti daraldılaraq ixtisaslaşdırılmış banklar:

- İpoteka bankları
- İnvestisiya bankları (I və II növ investisiya bankları)
- Əmanət bankları

İnvestisiya bankları

İnvestisiya bankları – qiymətli kağızları alır-satır və yerləşdirir.

Təsərrüfat xüsusiyyəti

Təsərrüfat xüsusiyyətinə banklar –

- sənaye
- kənd təsərrüfatı olmaqla iki yerə bölünür.

Kommersiya bankının funksiyaları

Kommersiya banklarının əsas 4 funksiyası fərqləndirilir:

- müvəqqəti sərbəst pul kütləsinin akkumulyasiyası
- kredit əməliyyatlarında vasitəçilik
- ödəmə və hesablaşmalarda vasitəçilik
- ödəmə vəsaitlərinin yaradılması

Kommersiya bankının funksiyaları

Funksiyaları yerinə yetirməklə təkrar istehsalın baş verməsinə xidmət edir –

- istehsalı genişləndirmək istəyən sahibkarlara ssuda verir
- nağdsız hesablaşma üsullarının inkişaf etdirməklə məhsuldar olmayan xərcləri azaldır
- yığımları cəlb edərək onu kapitala çevirir

Fəaliyyət prinsipləri

Kommersiya bankları öz fəaliyyətində aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:

- gəlirlilik
- spekulyasiya
- bütün mümkün ehtiyatların maksimal istifadəsi
- başqa banklarla qarşılıqlı maraqların olması
- “gəlir naminə risk”

Fəaliyyət prinsipləri

Gəlirlilik - əsas gəliri verdikləri kredit faizləri ilə cəlb etdikləri yatırımların faizlərinin arasındakı fərq kimi hesablanır.

Fəaliyyət prinsipləri

Bütün mümkün ehtiyatların maksimal istifadəsi -

- Müəssisələrin mühasibat uçotunda kömək edə bilər
- inkassator kirayə verə bilər və s.

Kommersiya bankının əməliyyatları

Bankların öz funksiyalarını həyata keçirmək üçün istifadə etdikləri əməliyyatlar aşağıdakılardır –

- aktiv əməliyyatlar
- passiv əməliyyatlar
- vasitəçi – komission əməliyyatlar

Kommersiya bankının əməliyyatları

Aktiv əməliyyatlar –

- aktiv hesablardakı vəsaitlərin artımına gətirir
- həcmi bankın ehtiyatları ilə müəyyən olunur

Kommersiya bankının əməliyyatları

Passiv əməliyyatlar –

- şərti olaraq aktiv əməliyyata nisbətən ilkin hesab olunur
- banka məxsus olan və qaytarılmayan vəsaitlərin formalaşdırılmasına yönələ bilər
- müvəqqəti vəsaitlər cəlb edə bilər

Kommersiya bankının uğurlu fəaliyyəti

Kommersiya bankının uğurlu fəaliyyəti bir-biri ilə əlaqəli olan üç faktordan asılıdır:

- yüksək gəlirlilik
- likvidlik
- ödəmə qabiliyyəti

The background is a solid blue color with several wavy, horizontal lines in a lighter shade of blue and a thin green line near the top, creating a sense of movement or a horizon.

Beynəlxalq maliyyə- kredit institutları

BVF haqqında

- BVF qlobal monetar əməkdaşlığa şəraitin yaradılması, maliyyə sabitliyinin təmin edilməsi, beynəlxalq ticarətin asanlaşdırılması, işsizlik və yoxsulluq səviyyəsinin aşağı salınması və davamlı iqtisadi inkişafa nail olunması istiqamətdə çalışan bir təşkilatdır.
- BVF-nun üzvləri dünyanın 187 ölkəsidir.

Gördüyü işlər

BVF-nin fundamental missiyası beynəlxalq sistemdə sabitliyin əldə olunmasından ibarətdir. BFV bunu üç istiqamətdə həyata keçirir:

1. Qlobal iqtisadiyyatı və üzv ölkələrin iqtisadiyyatlarını daim nəzarətdə saxlayır
2. Tədiyyə balansında problemlər yaşayan ölkələrə kreditlər verir
3. Üzv ölkələrə praktik köməklik göstərir

Gördüyü işlərin spesifikasiyası

- **Nəzarət**

BVF beynəlxalq monetar sistemi nəzarətdə saxlayır və üzv ölkələrin maliyyə və iqtisadi siyasətlərinin monitorinqini təşkil edir.

- **Kreditlər**

BVF hər hansı ölkənin beynəlxalq ödəmələrinin edilməsində problemlərlə üzləşdiyi və uyğun şərtlərlə lazımi maliyyəni əldə edə bilmədiyi halda həmin ölkəyə kredit ayırır.

- **Texniki dəstək**

BVF aşağı və orta gəlirli ölkələr üçün texniki yardım təklif edir.

Üzv ölkələrə nəzarət

- Ölkə tərəfindən öz iqtisadi və maliyyə siyasətinin beynəlxalq birliyin müşahidəsinə təqdim olunmasına razılıq.
- İqtisadi inkişaf və qiymət sabitliyində vasitəçi siyasətin davam etdirilməsinə razılıq.
- BVF daimi iqtisadi monitorinqi maliyyə və iqtisadi qeyri-sabitliyə səbəb olan və ya gələcəkdə səbəb ola biləcək zəif hissələrin müəyyən olunmasını nəzərdə tutur. Bu proses nəzarət kimi tanınır.

Nəzarətin üç İstiqaməti

Ölkə nəzarəti

- Daimi əsaslarda (adətən illik) individual ölkə üçün təşkil olunmuş hər tərəfli konsultasiyalardan təşkil olunmuş davamlı prosessdir.

Regional nəzarət

- BVF-u regional nəzarət funksiyası daxilində evro ərazisi, Qərbi Afrika İqtisadi və Monetar İttifaqı, Mərkəzi Afrika İqtisadi və Monetar İttifaqı və Şərqi Karib Valyuta İttifaqı da daxil olmaqla valyuta ittifaqları siyasətinin necə davam etdirildiyini yoxlayır.
- Regional İqtisadi Baxış hesabatları həmçinin Asiya Sakit Okean, Avropa, Yaxın Şərq və Mərkəzi Asiya, Sub-Saharan Afrika və Qərb Yarımkürəsindəki iqtisadi inkişaf və əsas siyasət problemlərinin müzakirəsi üçün tərtib olunur.

Qlobal nəzarət

- Qlobal nəzarət BVF-nun İdarə Heyyətinin qlobal iqtisadi trendlərlə bağlı mövqeyini özündə cəmləşdirir. Rəylər əsasən Dünya İqtisadi Mənzərəsi və Qlobal Maliyyə sabitliyi Hesabatına əsaslanır.

BVF-nin kreditləri

- BVF-yə üzv olan istənilən ölkə - varlı, orta gəlirli və ya kasıb – BVF-ə maliyyə dəstəyi üçün müraciət edə bilər
- BVF inkişaf bankı deyil və Dünya Bankı və digər inkişaf banklarından fərqli olaraq layihələri maliyyələşdirmir.

BVF-in kreditləri

- Yarandığı dövrdən sonrakı ilk iki onillik ...
- 1970-ci il Neft şokundan sonra ...
- 1990-cı il formalaşan iqtisadiyyatlarda baş vermiş böhran...
- 2004-cü il bum dövrü ...
- 2008 ci-il qlobal maliyyə böhranı

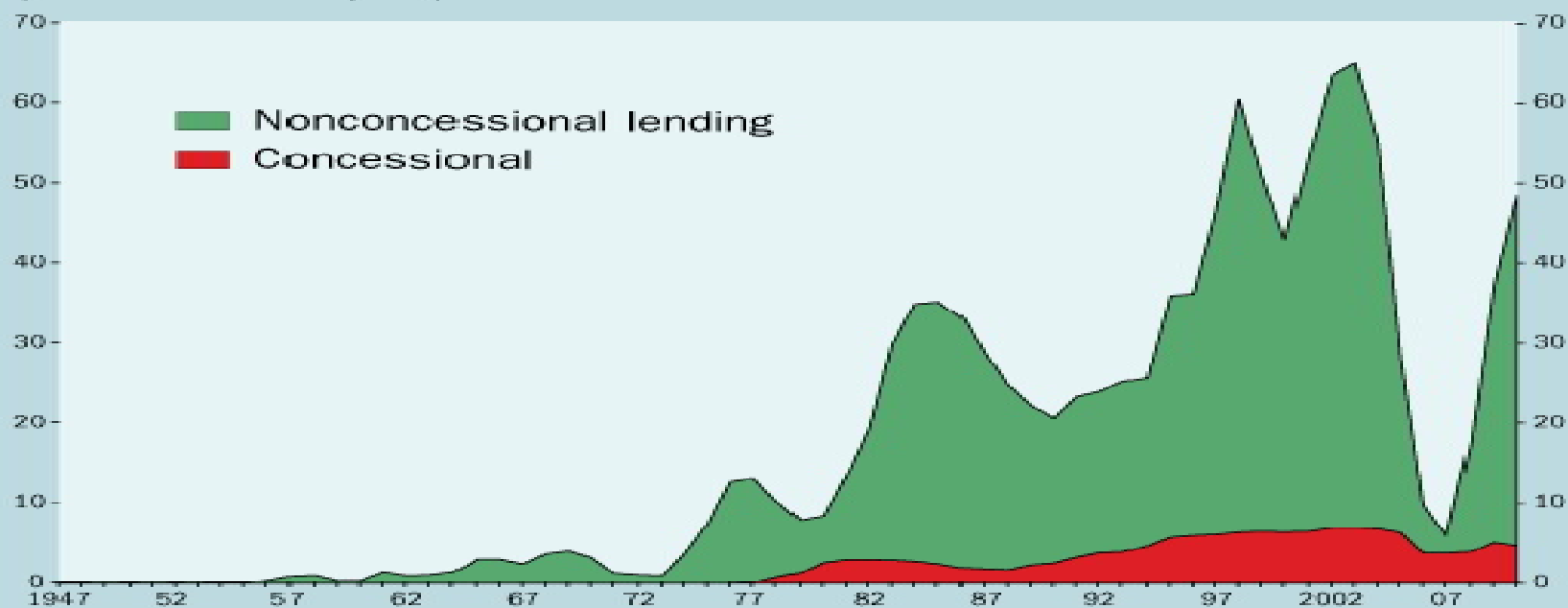

BVF-in kreditlæri

Peaks and valleys in IMF lending

IMF lending had declined in recent years, but has since increased following the onset of the global financial crisis.

(billions of SDR, end of period)

Source: IMF

Mönbæ: BVF

BVF-nun kreditlərinin məqsədi

- Müxtəlif şokların təsirinin azaldılması
- Katalizator rolunda çıxış etməklə digər maliyyə mənbələrinə çıxışın yaradılması
- Krizisin qarşısının alınması

Texniki dəstək

- BVF-nun əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri üzv ölkələrə Mərkəzi bankçılıq, pul və valyuta siyasəti, vergi siyasəti və rəsmi statistika ilə bağlı təcrübə bölüşməsidir
- Texniki dəstəyin əsas emitentləri aşağı və aşağı-orta gəlirli dövlətlərdir

Dünya Bankı

- Dünya Bankı inkişaf edən ölkələrin inkişaf proqramlarına (yollar, məktəb, körpülər və s.) maliyyə və texniki dəstək ayıran beynəlxalq təşkilatdır.
- Əsas məqsədi yoxsulluq dərəcəsinin aşağı salınmasıdır.

Məqsəd və funksiyaları

- İnkişaf edən və keçid dövründə olan ölkələrə dəstəyin göstərilməsi
- Kasıb ölkələrin iqtisadi inkişafının stimullaşdırılması
- Dünyanın ən kasıb ölkələri – adambaşına düşən illik ÜMM-u 865\$-dan aşağı olan – Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası vasitəsilə maliyyələşdirmək

Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin 5 əsas faktoru

- Partnyor çevrəsinin genişləndirilməsi
- İnfrastrukturun yaradılması
- Maliyyə sisteminin inkişafı
- Karrupsiyaya qarşı mübarizə
- Tədqiqat, konsultasiya və treyning

Dünya bankının kreditləri

- İnvestisiya kreditləri: İtisadi və sosial inkişaf layihələrinin maliyyələşdirilməsi
- Siyasət inkişafı kreditləri: ölkələrə dəstək məqsədilə qisa müddətli kreditlər

Üzvlər

- Beynəlxalq Rekonstruksiya və İnkişaf Bankı (İBRD): 186 üzvü ilə
- Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası: 168 üzvü ilə

Təşəkkürlər